

DEUTES FISCALS DELS JUEUS DE MALLORCA (1339)

Per Jaume Riera i Sans, i Ramon Rosselló i Vaquer

Dins un llibre de “Deutes” de la procuració reial de Mallorca, de l’any 1339, hi ha copiada una llarga llista de 289 jueus, cadascun amb la quantitat que els procuradors reials li acreditaven, en aquell any; quantitats que sumen un total de 17.308 lliures, un sou i 7 diners.¹

Tant la llista com les quantitats i l’origen d’aquests deutes dels jueus de Mallorca tenen molt d’interès, i ens ha semblat oportú de donar-los a conèixer, comentats breument, a pesar que ens falten alguns documents bàsics per comprendre i explicar l’episodi amb tots els detalls que ens interessaria de saber.

LA CONDEMNACIÓ DE 1333

Els deutes especificats a la llista que comentem i publiquem, provenen d’una condemnaió general dictada per Jaume III de Mallorca, contra tots els components de l’aljama, en una data que hem de situar l’any 1333.

No es pot dir que sigui una condemnaió desconeguda, perquè ja fa anys que es coneixen alguns documents que en parlen;² tals documents, però, no eren ni són suficients per desentrellar-ne tot el mecanisme, i es comprèn que s’hi hagin fet poques referències.³

Advertim, per començar, que convé no confondre la condemnaió de 1333 amb aquella altra de 1315, dictada pel rei Sanç de Mallorca en virtut d’una sentència inquisitorial, **que** ocasionà la pèrdua dels privilegis de l’aljama i la confiscació de tots els béns comuns i de tots els béns

particulars, aquests posteriorment retornats a canvi del pagament de 95.000 lliures.⁴ La darrera paga i la liquidació de la condemnnació del rei Sanç fou atorgada per Jaume III, encara menor d'edat, i pel seu tutor, l'infant Felip, amb instrument datat a Perpinyà el 22 de gener de 1328 (o 1327 de l'Encarnació), cinc anys abans de la nova condemnnació que comentem.⁵

Els motius de la condemnnació de 1333 no són del tot clars. L'historiador Antoni Pons, sense indicar en quins documents es basava, afirmà expeditament que “los judíos de 1332 —en realitat volia dir 1333— se negaron a pagar el impuesto de *cabessatge* y, como era lógico, incurrieron en nueva condenación”; però la cosa no devia constar-li d'una manera molt segura, perquè diu més endavant que la condemnnació fou “a raíz de haberse declarado insolventes en la capitación del *cabessatge*”, i, encara, “de resultas de la falta cometida con motivo de la imposición del *cabessatge*”.⁶

Les afirmacions de Pons són incontrolables i molt poc convincents. Tingui o no raó, convé de totes maneres que procurem entendre en què consistia l'impost que diu que provocà la condemnnació general dels jueus de Mallorca.

El cabeçatge que ara ens interessa és, segons tots els indicis, un impost inventat pels consellers de Jaume III de Mallorca i aplicat exclusivament als jueus dels seus dominis: l'any 1333 als jueus del regne de Mallorca, i l'any 1339 als jueus dels comtats de Rosselló i Cerdanya. No ha deixat gaires rastres documentals, perquè Pere el Cerimoniós l'abolí, per als jueus de Mallorca, després de l'ocupació del regne l'any 1343, i per als jueus de l'aljama de Perpinyà dos anys més tard, després de l'ocupació dels comtats. És, doncs, un impost peculiar de la darrera època de la monarquia mallorquina, molt diferent del que pagaven els sarraïns del regne de València al segle XIV,⁷ i sense res a veure amb la definició que en dóna el *Diccionari Alcover-Moll* i la *Gran Enciclopèdia Catalana*. L'únic que n'ha explicat un poc el seu mecanisme, tot resumint la provisió amb què Jaume III instaurà el cabeçatge sobre els jueus dels comtats de Rosselló i Cerdanya, el 26 d'agost de 1339, és l'historiador Pere Vidal.⁸

A través de la seva redacció, un poc confusa, es veu que es tractava d'un impost anual, de tipus mixt, i sembla que consistia en vint sous per persona, sense diferència de sexe ni edat (d'on prenia, segurament, el seu nom), més un sou per lliura, o sia el 5%, del valor dels béns mobles i immobles de cada individu. Així es pot deduir igualment d'un privilegi que Pere Vidal cita en nota, on diu que Jaume III, per gràcia especial, concedí als jueus de Perpinyà que els dos primers anys només en paguessin la meitat, ço és, sis diners per lliura de béns i deu sous per persona, “non obstante quodam instrumento —diu— in quo continetur

quod annis singulis teneantur nobis dare pro cabessagio XX sol. et XII denarios pro libra". Provisionalment podem mantenir, doncs, que el cabeçatge de Jaume III no consistia en un 5 % sobre els béns dels jueus, ni en vint sous anuals per persona, sinó en les dues coses alhora.⁹

Atesa la naturalesa d'aquest impost, no és difícil de trobar una explicació satisfactòria a la condemnaió de 1333, els motius de la qual, com hem dit, no ens consten clarament. El més versemblant no és que els jueus fossin condemnats per insubordinació massiva, com diu Pons, al moment d'aplicar el nou impost anual, sinó, tot simplement, que la tresoreria de Jaume III l'aplicà amb efectes retroactius, sota la forma de condemnaió, pretextant que els jueus havien deixat de satisfer-lo durant alguns anys, des de 1328, o des de 1315, en forma fraudulenta.

De fet, consta documentalment que el presumpte frau fiscal dels jueus de Mallorca comportà, en un primer moment, l'embarg o comís de tots els seus béns. S'hi refereixen clarament tres provisions de Jaume III, de 1334: "... tempore captionis bonorum judeorum dicte aljame ad manum nostram anno proxime lapso".¹⁰ I en un segon moment, per tal de rescabalar el fisc de les quantitats defraudades, Jaume III dictà una condemnaió general obligant els components de l'aljama a pagar, en comptant, el 60 % de tots els seus béns: dotze sous per lliura.¹¹ Devia ser, doncs, una condemnaió general per motius fiscals, particularitzada a cada individu segons els seus béns; diferent de la condemnaió general de 1315, que tenia motius religiosos i consistí finalment en una quantitat global de 95.000 lliures, que es recaptaren amb talles individuals i amb impostos indirectes.

Immediatament, no sabem com ni per qui, es valoraren els béns comuns de l'aljama i tots els béns dels particulars, i en un llibre obert expressament s'anotaren els noms dels jueus i el percentatge o la quantitat que cadascú devia als procuradors reials en virtut de la condemnaió. Aquest llibre de la condemnaió de 1333 no ens ha arribat.

Sembla que estava previst que la meitat de la condemnaió s'havia de satisfer dins l'any 1334. Pressionats per la peremptòrietat, els secretaris de l'aljama impetraren del monarca la gràcia especial de satisfer en terminis més còmodes l'enorme multa a què havia estat condemnat el seu col·lectiu. Condescendent, Jaume III concedí als jueus de Mallorca, per privilegi atorgat a Perpinyà el 25 de gener de 1334 (o 1333 de l'Encarnació), que poguessin satisfer-la en l'espai de set anys i mig, dins els terminis següents: un sisè durant el primer semestre de 1334, un altre sisè durant el segon semestre del mateix any, i un tercer sisè de la multa durant el primer semestre de 1335. A partir d'aleshores, satisfeta ja la meitat de la condemnaió, els jueus podrien anar-ne pagant un dotzau cada any: el primer dotzau en l'any que aniria de juliol de 1335 a juny de

1336, i així successivament fins al sisè i darrer dotzau, que haurien de pagar durant l'any que aniria de juliol de 1340 a juny de 1341, data en què hauria de quedar liquidada i satisfeta tota la condemnaió.¹²

Les primeres pagues es realitzaren, sembla, segons els termes fixats, i el maig de 1335 ja es parla d'alguns jueus que havien pagat la meitat de la seva multa.¹³

Arribat l'any 1339, quan encara quedaven per cobrar dos o tres dotzaus teòrics de la condemnaió, Jaume III consignà els deutes dels jueus a Pere Bossa, un creditor particular seu, després d'haver-ne fet algunes consignacions parcials a Bernat de Freixanet. Fou aleshores que els procuradors redactaren un nou llibre, anomenat "Libre de la consignació feta a Pere Bossa",¹⁴ anotant-hi la llista actualitzada de deutes fiscals dels jueus que ara estudiem, i encapçalant-la amb aquestes precises paraules: "Deutes deguts als procuradors reials per diverses jueus de la aljama de Maylorques, així com en I libre fet de la dita condemnaió en compte de cascun és contengut, abatut emperò so que cascun à pagat axí als procuradors reials com an Bernat de Fraxanet; e los quals deutes deuen pagar los dits jueus per los térmens e pagues en les cartes de les gràcies a ells per lo senyor Rey atorgades contenguts".

LES LIMITACIONS DE LA LLISTA DE 1339

Ja ho hem assenyalat, però convé potser insistir-hi: la llista de deutes que ens ha arribat no és la del llibre de la condemnaió de 1333, sinó la llista actualitzada al moment de fer-ne consignació a Pere Bossa, l'any 1339. Aquell primer llibre, indubtablement, seria molt més interessant i digne de ser publicat que la llista que tenim, i permetria de conjecturar alguna cosa més segura sobre la demografia i la riquesa dels components de l'aljama de Mallorca. La llista que publiquem ens informa solament dels deutes que encara estaven pendents l'any 1339. Ho expressa clarament la seva primera partida, que diu així: "Primo deu Abram ben Mussa, jueu, del libre de la condemnaió dels jueus, abatut so que ha pagat als procuradors reials e so que ha pagat an Bernat de Fraxanet, e.l dit libre, en [cartes] I: CLXVII lliures, VI sol."

Amb les dades de què disposem, no sembla gens possible de reconstruir el contingut del llibre de 1333.¹⁵ Segons una provisió reial de l'any següent, en aquell llibre constaven les quantitats que havien de ser satisfetes "per singulos judeos et judeas dicte aljame, pro bonis eorum"¹⁶, però no podem prendre aquesta expressió en el seu sentit literal. "Singulos judeos et judeas" no pot significar tots els homes, dones, nens i nenes sense límit inferior d'edat. Si es tractava d'aplicar al fisc el 60 % dels béns posseïts pels jueus, quedaven fora de la llista, forçosament, els

indigents que vivien d'almoïna pública, els menors d'edat sense patrimoni, i totes les dones casades i solteres. Una prova clara d'aquesta limitació bàsica la tenim en el fet que les dones de la nostra llista, no solament no són la meitat, sinó que no arriben ni al 6%. Ni la llista de 1339, doncs, ni tampoc la de 1333, si la tinguéssim, no serveixen de cens demogràfic, sinó, a tot estirar, de cens de propietaris.

Propietaris, en quin sentit, exactament? La literatura sobre els impostos, antics o moderns, tendeix a generalitzar els conceptes i les expressions, i cal controlar-los amb rigor quan es volen interpretar en termes reals, demogràfics o econòmics. Aquella primera condemnaació de 1315 sabem que fou general, o, més ben dit, universal, però ens consta que les talles per pagar-la s'aplicaren únicament a "tot jueu major de XV anys, o juïa, que tengan alberch per si".¹⁷ És probable que s'apliqués el mateix criteri restringit en la nova condemnaació de 1333, aparentment també general, però seria massa aventurat d'improvisar coeficients per treure'n una informació demogràfica o econòmica. Els coeficients "prudents" que se solen aplicar no són científics. En un document coetani, Abrafim Malaquí expressa que té trenta persones al càrrec del seu negoci.¹⁸ No és possible de prendre una mitjana o coeficient amb garanties de fiabilitat. No hi ha manera humana de saber en quina proporció estaven els "majors de 15 anys que tenien alberg per si" — en el supòsit que fossin aquests els realment condemnats — respecte del total d'ànimes compreses sota la denominació d'"aljama de Mallorca". Ni és possible de saber a quant s'elevava la riquesa global dels jueus. D'altra banda — recordem-ho per darrera vegada —, no tenim la llista de la condemnaació de 1333, presumptament completa, sinó la llista dels deutes encara pendents el 1339, que és mutilada en relació a aquella.

La llista de deutors de 1339 és incompleta, certament, respecte dels jueus que en aquell temps residien al regne de Mallorca. Comprèn 289 individus, i en situa 258 a ciutat de Mallorca, vuit a Inca, set a Sineu, cinc a Menorca, dos a Felanitx i Montuïri, i un a Alcúdia, Artà, Lluçmajor, Manacor, Muro, Pollença i Sóller.¹⁹

L'estil de vida que sabem que portaven els jueus medievals ens impedeix d'acceptar que en aquestes set darreres poblacions mallorquines residís una sola família. Antoni Pons ens informa que a Artà, el mateix any 1339, residia un tal Mossé Denan, que, precisament, no apareix a la llista de deutors.²⁰ El mateix Pons publica dues llistes de jueus de Menorca, dels anys 1338 i 1339, l'una amb set noms i l'altra amb divuit, quan la nostra llista només hi posa cinc deutors.²¹ La llista de 1339 no situa cap jueu a Eivissa, i sabem que en aquella època n'hi residien.²² Sobre Inca estem en condicions de demostrar que la llista fiscal és mutilada, **perquè** disposem de la nòmina completa dels jueus

“qui són abitants de la vila d’Inqua”, subjectes a l’impost general del morabatí, els anys 1329 i 1337.²³ Heus ací les tres llistes de jueus d’Inca, posant entre parèntesis els que no pagaren el morabatí perquè juraren que no posseïen béns per valor superior a deu lliures:

<i>Morabatí 1329</i>	<i>Morabatí 1337</i>	<i>Deutors 1339</i>
en Deviu de Suau e sa mara	na Xarnida son fill	David de Suau o na Xernida, muller que fo sua
en Musé Esqualeta	Mosé Sascaleta	Mossé Sescalaeta
en Cresques Cacin	Abram Fatlus	Regina, sor d’en Abram
en Salamó sartra	Vidal Rapapa	de Suau
Satia, na Mariam	Satia, na Mariam	Mariam Satga
en Vivas Sagrasa	Vives Sagrasa	Vives Sagrassa
en Bromiay jueu	Maymó ben Nono	Astruch de Vayls
en Rubén fil d’en Cresques	Rovén Qresques	Rubén Profet
n’Abram ergerter	Mossé ben Nono, jenra	Mariam, muller que fo d’en
en Maymó de Menseya	d’en Vives Sagrasa	Abram d’Acde
en Salamó de Barbastre	Jacob Profet, jenra	
s’Isach de Menseya	d’en Qresques de Belqaire	
en Vides Salamó	Vides Salamó	
en Cresques Porfayt	Porfayt Qresques	
en Gardo	(en Gardo)	
en Bomacip Tort	an Masip Laví Tort	
en Bon Daviu Cohé e Satia	n’Aron, fi astra d’en Vives	
na Hanina juiha	na Hanina e son fill	
en Banet, marit de la metgesa	na Gog, matjasa	
(en Salamó Isach)	(sa filla)	
en Santó	Santó jueu	
en Jacop Cresques	Jacob Qresques	
en Vives Musé e son para	Vives Mosé	
na Gacepa	(Manahem, jenra d’en Gardo)	
en Samuel son fil	(Qresques de Belcayre)	
(na Dousa, juiha)	(Salamó Concoles)	
(sa filla Nor)	(Qresco Rimós)	
(en Bonjua Matamulers)		

No són escassos els jueus de Mallorca documentats durant el regnat efectiu de Jaume III (1328-1343) que no apareixen a la nostra llista. El famós Vidal Abraham, per exemple, que l’any 1341 il·luminà un *Llibre de Privilegis*, no hi és, ni el relligador Mossé Pinchàs, ni l’escrivà Bonnín Maymó àlias Asser.²⁴ Ni un sol dels arrendataris de l’impost sobre el vestit dels jueus, l’any 1338, entre els quals hi havia Bonjuha Bonsenyor, Moxí ben Abram, Mossé Faraig i Obeyt Astruch, no figuren a la llista.²⁵

Tampoc no hi és Bonjuha ben Nono, que s'encarregà de cobrar dels jueus de Menorca, l'any 1339, una talla addicional.²⁶ Tres potentats mencionats en un document de 1336, Jucef Zaquerí, Mossé Comprat i Bolaix ben Allon, tampoc no apareixen a la llista de deutors.²⁷ En són absents Marzoch ben Jucef, que fou secretari l'any 1333,²⁸ Maymó Alatzar, que fou secretari els anys 1336 i 1347,²⁹ i Moxí Obeyt, secretari els anys 1328 i 1333, malgrat que als primers temps de la condemnaició fou empresonat per deutes.³⁰

Alguna absència sembla lògica i justificada, com la d'Astruch de Milau, que en una enquesta judicial duta a terme l'any 1336 no li foren trobats béns.³¹ Els motius d'altres absències, potser no tan lògiques ni justificades, ens consten documentalment.

El metge Ferrer Cresques, per exemple, en atenció als serveis prestats als familiars reials, veia condonada pel monarca la seva multa poc després de dictada.³² Vidal Cresques, que en aquell any 1333 gestionava com a secretari els afers de l'aljama, obtingué de seguida, per a ell mateix, la condonació de tota la seva multa, que diu que pujava a 160 lliures, i reduccions notables per al seu germà Deuslosal Cresques, que seria secretari l'any 1336, i per als seus fills Cresques, Abraham i Jucef.³³ De tots ells, en arribar l'any 1339, tan sols Jucef Vidal devia la mòdica quantitat de dues lliures (núm. 219).

El metge Meir ben Issach, en atenció als serveis prestats al mateix monarca, obtenia la condonació de la meitat de la seva multa.³⁴ Més tard, el 1335, també a instància de Vidal Cresques, una rebaixa del 10 % era atorgada a Sussén ben Abbo, Marzoch Sequilí, Jucef Alatzarach, Abraham ben Salema, Mossé Corsa, Hayon Sussén i Bofill Bonjuha.³⁵ Els dos fills de Deuslosal Cresques, de nom Astruch i Elisa, el maig de 1335 veien cancel·lat el seu deute, i altres reduccions eren concedides a Abram ben Mussa i a Salomó ben Dalell.³⁶ La multa de 1.440 lliures imposada a Jucef ben Allon fou reduïda a la meitat, i les cinc lliures d'Issach Cohén reduïdes a tres.³⁷

A més de totes aquestes reduccions, rebaxes i cancel·lacions, anteriors a 1339, que consten documentalment, és més que probable que alguns individus haguessin obtingut moratòries particulars o declaracions d'insolvència. Una provisió reial del primer d'octubre de 1337, precisament, intentava impedir les declaracions fraudulentos d'insolvència i l'ocultació de béns que feien els jueus per eludir els pagaments en els terminis prefixats.³⁸

En conseqüència de tot això, cal deduir, per un costat, que deuen faltar molts noms de jueus a la llista de 1339; i per l'altre, que les quantitats que trobem que encara devien els jueus en aquell any 1339 no es poden prendre com a proporcionals a la seva riquesa estimativa l'any

1333. És a dir, que l'any 1339 encara hi havia jueus rics que devien molt, jueus rics que devien poc, i jueus rics i pobres que no devien res i no són a la llista. El deute de cadascú tenia la seva història particular, que els documents no ens expliquen.

LA LLISTA DE DEUTES DE 1339

Mutilada pels dos cantons, doncs, tant en els noms com en les quantitats degudes, la llista de deutes fiscals dels jueus de Mallorca, l'any 1339, manté el seu interès, i la reproduïm a continuació, ordenada segons les quantitats degudes. Hem reproduït els noms amb tota la fidelitat possible, alleugerint la transcripció de les repeticions innecessàries com "item deu", "e.l dit libre" etc. La llista original comença amb els jueus de la ciutat de Mallorca, que clouen els secretaris, i a continuació (fol. 44r-45v) posa els jueus de les poblacions forànies. Unificada la llista, hem indicat les poblacions forànies, entre parèntesi, a continuació dels noms corresponents.

<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
— . Los secretaris de la aljama dels jueus	3898	19	8
1. Abraham ben Juceff ben Lembo	1441	17	7
2. Los hereus d'en Raffael Dayen	917	6	6
3. Abraham Malaquí	852	6	2
4. Salamó Malaquí	704	7	4
5. Juceff ben Allon	626	10	—
6. En Salamó fill d'en Beylembo	622	—	—
7. En Juceff fill d'en Salamó Alatzarach	559	13	—
8. En Mossé Xulell	451	3	11
9. Samuel Malaquí	407	6	1
10. David Sesportes	252	13	5
11. En Moxí Harrar	250	10	—
12. En Sayt Mellí	238	6	7
13. Mossé Corsa	235	19	—
14. Sussén ben Abbo	234	13	8
15. Juceff ben Hayó ben Hietde	232	—	—
16. Ffaraig ben Mussa	209	3	4
17. Abraffim fill d'en Sussén Sabbay	188	12	6
18. Abraham Lahudà Alatzarach, de Porreres	180	—	—
19. Abram ben Mussa	167	6	—
20. Issach Cohén ho sos hereus	150	15	—
21. Mossé Abdalhach	130	10	3
22. Mossé ben Aron	119	—	—
23. David Cohén	118	6	8
24. Mossé ben Hietde	110	10	5
25. Na Nuna, muller que fo d'en Abram ben Ambran, germana d'en Mossé fill d'en Juceff Sabban, (a Sineu)	108	8	2

<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
26. Abraham ben Salema	102	17	3
27. Jacob ben Aynús, (a Sineu)	98	—	—
28. En Mossé Abram ben Hannín	95	8	1
29. Bondia Cohén	87	7	6
30. Atnes, muller que fo d'en Mossé ben Aynús,	86	—	—
31. En Lahudà Cohén	79	7	6
32. Maymon fill d'en Issach Cohén	77	—	—
33. Salamó ben Atlell	77	—	—
34. Issach Abram	75	—	—
35. Jacob fill d'en Salamó Leví	74	—	—
36. Samuel Florensà, (a Menorca)	66	—	—
37. Juceff Zaquerí ben Annon	57	10	—
38. Salamó fill d'en Abram Xulell	57	10	—
39. Issach Maymon ben Hanín	57	5	—
40. Abraham fill d'en Issach Perfet	55	—	—
41. Abraffim fill d'en Salamó Malaquí	54	5	—
42. Juceff de Montblanch	54	3	4
43. Abram Sussén ben Tabussa	50	—	—
44. Salamó fill d'en Samuel Barceloní	49	6	8
45. La mare d'en Samuel fill d'en Juceffa	49	—	—
46. Abraham fill d'en Abram Elmellí	46	15	—
47. Maymó ben Jacob, e per ell en Mossé ben Aram e Bernat Segarra, d'Incha	46	14	2
48. La vílua d'en Gentol Comprat, (a Menorca)	46	—	—
49. Mossé Sadia ben Zemmar	44	10	10
50. Mahir fill d'en Aron Maní	43	—	—
51. Mossé fill d'en Juceff Sabban, (a Sineu)	40	3	—
52. Abram Issach ben Haym	38	6	8
53. David Abram Tauhell	36	13	4
54. En Martzoch Sequellí	36	12	2
55. Issach Leví	33	5	—
56. En Salamó fill d'en Aron Bahí	32	—	—
57. Juceff fill d'en Mossé ben Hiatde	32	—	—
58. Abram ben Bolaix	32	—	—
59. Moxí fill d'en Lahudà ben Natjar	31	15	—
60. En Magaluff ben Setlem	30	13	4
61. Hayon Sayarí	30	13	4
62. Bonjach Maní	30	5	—
63. Samuel fill d'en Astruch ben Nono	30	—	—
64. Abram Cohén, per si e per Salamó son fill	30	—	—
65. Mariam Satga, (a Inca)	30	—	—
66. En Samuel Efrachim	29	5	—
67. Samuel Abram Auhat	29	—	—
68. Astruch Obeyt	29	—	—
69. En Gracià Bonsenyor	28	15	—
70. Vidal Mossé, corredor	27	10	—
71. Abram fill d'en Issach Tangí	27	3	4
72. Mossé ben Aron	27	—	—
73. Maymon fill d'en Issach Sussén, per Astruch son frare defunt	26	—	—

<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
74. Carima, muller que fo d'en ben Farroch	26	—	—
75. Samuel Maní	25	15	—
76. Jacob fill d'en Juceff Perfet	25	—	—
77. Juceff ben Setquer	25	—	—
78. Haym fill d'en Salamó Maxat, e per ell Maymon Sussén e Salamó Mexat	24	15	—
79. Abram ben Atzarà, (a Felanitx)	24	15	—
80. Soleymen ben Zebeig	24	—	—
81. Sussén Lahudà ben Farroch	24	—	—
82. Abram Hayon Boismeren	24	—	—
83. Lahià Samuel Natjar	23	5	3
84. En Santó Elbanó	23	—	—
85. Salamó Rapapa	23	—	—
86. Bonadona, muller que fo d'en Moxí Xulell	23	—	—
87. Abraham ben Salema, per so que té dels pubils	22	—	—
88. David de Suau, e paga per ell na Xernida, muller que fo sua, (a Inca)	22	—	—
89. Hayon fill que fo d'en Issach Cohén	21	17	6
90. Juceff fill d'en Magaluff ben Brahon	21	15	—
91. En Juceff Sadia ben Zeguendo	21	15	—
92. Abraham ben Nabet	21	10	—
93. Salomó Zonanà	21	10	—
94. Samuel fill d'en Natan Sayarí	20	—	—
95. Magaluff ben Haron Comellet	20	—	—
96. Jacob ben Juceff Alazarch	20	—	—
97. Jacob Babahí	18	13	4
98. Bonastruch Bogua, e per ell Bonet Boffill, que està a Sóyler	16	—	—
99. David fill d'en Magaluff Tauhell	15	6	8
100. Maymon fill d'en Issach Sussén ben Nono	15	5	—
101. Mossé Issach Ammar	15	5	—
102. En Juceff Hayó Buysmeren	15	—	—
103. Juceff Jacob Barquí	14	16	—
104. Maymon ben Bolaix	14	5	—
105. Sussén Abram Tauhell	14	—	—
106. Issach fill d'en Juceff ben Nono	13	10	—
107. Astruch fill d'en Juceff Sesportes	13	9	8
108. Sadia fill d'en Salamó ben Saadon, e per ell Sacuta sa muller	12	10	—
109. Lahudà fill d'en Maymon ben Faraig	12	10	—
110. Bonjuha Gabbay	12	10	—
111. Abram ben Nebet	12	10	—
112. Jacob Juceff ben Hannon	12	10	—
113. Maymon fill d'en Jacob, (a Montuïri)	12	10	—
114. Mossé Carcaxí	12	7	10
115. Samuel Juceff Sabban, (a Sineu)	12	7	10
116. Abraham fill d'en Hayó Natjar	12	—	—
117. Mossé Abram Bolaix, per dues pagues darreres	11	16	2
118. Juceff barbi Mossé ben Annon	11	5	—
119. Mossé fill d'en Vidal Sesportes	11	—	—
120. Mossé fill d'en Salamó ben Fara	11	—	—

	<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
121.	Bonanasch Vidal Levi	10	10	—
122.	Salamó Batques	10	—	—
123.	Issach Proensal	10	—	—
124.	Samuel fill d'en Hayon ben Farach	10	—	—
125.	Magaluff Juceff ben Annon	10	—	—
126.	En Boffill Bogua	10	—	—
127.	Magaluff ben Jacob, (a Montuïri)	10	—	—
128.	Regina, sor d'en Abram de Suau, (a Inca)	10	—	—
129.	Mahir metge, fill d'en Issach	9	17	6
130.	Samuel fill d'en Juceff Juceffa	9	16	—
131.	Abraham Natjar	9	10	—
132.	Abram ben Aron Feznatí	9	10	—
133.	Lahudà fill d'en Juceff ben Aynús	9	—	—
134.	Mandill fill d'en Issach Proensal	9	—	—
135.	Maymon Salamó Atzahiff	9	—	—
136.	Issach Salamó Alacauhi	8	15	—
137.	Harona fill d'en Issach ben Aron	8	10	—
138.	Mestre Salamó Dapiera	8	6	8
139.	Maymon Malaquí, corredor	8	—	—
140.	Salamó ben Aron, tender	8	—	—
141.	Samuell fill d'en Assan Xulell	8	—	—
142.	Samuel fill d'en Issach Dorleach	8	—	—
143.	Amor ben Haym	8	—	—
144.	Hayon ben Aron	8	—	—
145.	Zaharon, muller que fo d'en Amor ben Xulell	8	—	—
146.	Magaluff Massot ben Anin, nabot d'en Ffaraig	7	16	—
147.	Astruga, muller que fo d'en Juceff Ambran ben Ambran	7	15	—
148.	Astruch fill d'en Juceff de Montblanch	7	10	—
149.	Sadia fill d'en Aron Feznatí	7	10	—
150.	Abraham fill d'en Issach ben Hanín	7	10	—
151.	Salamó fill d'en Issach Sussén	7	10	—
152.	Issach Addenden	7	10	—
153.	Haliffà Sadia Coreyeff	7	10	—
154.	Vives Sagrassa, (a Inca)	7	10	—
155.	Issach ben Fara, ho David son fill	7	—	—
156.	La mare d'en Sussén fill d'en Abram Tauhell	7	—	—
157.	Lahià fill d'en Sadia Coreyeff	7	—	—
158.	Abram Dalero	7	—	—
159.	Benvenist Jucef, de Manorcha	7	—	—
160.	Jacob Issach Darsan	7	—	—
161.	Issach fill de David, ab sa mare, (a Alcúdia)	7	—	—
162.	Astruch fill d'en David Cohén	6	—	—
163.	Salamó fill d'en Samuel Efrahim	6	—	—
164.	Aron ben Comallet	6	—	—
165.	Jucef Sasala	6	—	—
166.	Mossé Sussén	6	—	—
167.	Issach Cassim Mexat	6	—	—
168.	Abram Sussén Tabussa	6	—	—
169.	Mossé fill d'en Salamó Arrar	5	16	—

<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
170. Mandil Bondia Daycs	5	13	4
171. Mahabub ben Maymó	5	10	—
172. Abraham fill d'en Salamó ben Lembo	5	9	—
173. Juceff Benvenist Comprat, (a Menorca)	5	6	8
174. Mossé Sescalet d'Incha, (a Inca)	5	5	4
175. Ambroix fill d'en Jacob ben Aynús	5	5	—
176. Jacob Samuel de Manachor, (a Manacor)	5	5	—
177. Juceff Barquí, per si e per son fill Sussén	5	—	—
178. Bonjuha fill d'en Senyoret	5	—	—
179. Juceff Vidal Rapapa	5	—	—
180. Salamó pregaminer	5	—	—
181. Salamó Boga	5	—	—
182. Aron fill d'en Daniel	5	—	—
183. Magaluff Tauhell	5	—	—
184. Mossé Didaler	5	—	—
185. Sussén Samuel Sabba	5	—	—
186. Mossé Juceff Sayarí	5	—	—
187. Astruch Arrar	5	—	—
188. Na Mariam, filla d'en David bem Fara	5	—	—
189. Abram fill d'en Jacob Maes, o na Regina sa muller, (a Lluçmajor)	5	—	—
190. Abram fill d'en Maymon de Lunell (a Sineu)	5	—	—
191. Mariam, muller que fo d'en Abram d'Acde, (a Inca)	5	—	—
192. Pinhàs Mossé Sequillí	4	10	—
193. Juceff fill d'en Issach Natanell	4	5	—
194. Samuel fill d'en Juceff Nací	4	—	—
195. Maymon fill d'en Issach Cohén	4	—	—
196. Juceff Acrix	4	—	—
197. Salema Uxqui	4	—	—
198. Vidal de Milau de ses Dones	4	—	—
199. Abram ben Atzarà	4	—	—
200. Salteyl de Paratge, (a Sineu)	4	—	—
201. Mestre Vidal, (a Sineu)	4	—	—
202. Bonet Boffill de Sóyler, (a Sóller)	4	—	—
203. Astruch de Vayls, (a Inca)	3	14	8
204. Santon Samuel, (a Muro)	3	10	2
205. Juceff fill d'en Abraham ben Nebet	3	10	—
206. Zaquerí ben Lahudà Boismerí	3	10	—
207. Juceff Carohí	3	10	—
208. La muller d'en Lahudà ben Natjar	3	5	—
209. Sadia fill d'en Salamó ben Saadon	3	2	9
210. Abraham Alatzarach e Abraham fill d'en Juceff ben Lembo	3	—	—
211. Bonanasch Leví	3	—	—
212. Issach fill d'en Saltell	3	—	—
213. Mossé ben Hiadde	3	—	—
214. Abraham fill d'en Abram Elmellí	3	—	—
215. Mossé ben Nebet	3	—	—
216. Abraham Legem	2	13	—
217. Abram Francescol, sartre	2	10	—

<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
218. La muller d'en Juceff Zizi, menys de so de son marit	2	1	8
219. Juceff fill d'en Vidal Cresques	2	—	—
220. Jacob fill d'en Juceff ben Nono	2	—	—
221. Duran fill d'en Abram de Quila	2	—	—
222. Astruch ben Setquer	2	—	—
223. Abram fill d'en Issach Zegundo	2	—	—
224. Issach Leví	2	—	—
225. Macip fill d'en Astruch d'Incha	2	—	—
226. Abraffim ben Tabussa	2	—	—
227. Jacob Mossé Dedissi	2	—	—
228. David Maboret Cunilla	2	—	—
229. Maymon Juceff Maní	2	—	—
230. Jacob Ysua fill de na Pucululla	2	—	—
231. Lahudà ben Datlell	2	—	—
232. Jacob Maretlí o son hereu	2	—	—
233. Astruch fill de na Vigota	2	—	—
234. Vidal Astruch Vigota	2	—	—
235. Mossé Issach Sayarí	2	—	—
236. Astruch fill d'en Issach Natanell	2	—	—
237. Mossé Zaquerí ben Hamia	2	—	—
238. Na Nuna, muller que fo d'en Sussén Zequén	2	—	—
239. La muller que fo d'en Jacob Boga	2	—	—
240. Abram fill d'en Lahudà Assaní	2	—	—
241. Juceff Salamó Cohén, (a Menorca)	2	—	—
242. Abram Bolaix, (a Pollença)	1	15	4
243. Mandil Carabub	1	15	—
244. Bogua Dauhá	1	15	—
245. Abram Juceff ben Tatú, (a Artà)	1	15	—
246. Lahudà fill d'en Sussén ben Nono	1	13	4
247. Vidal Ambran de Motsó	1	13	4
248. Sahul fill d'en Magaluff Annín	1	10	—
249. Juceff fill d'en Magaluff ben Brahon	1	10	—
250. Issach fill d'en Abram Cohén	1	10	—
251. En Sussó Mossé Camasagraní	1	10	—
252. Juceff Issach ben Haron	1	10	—
253. La filla que fo d'en Astruch de Incha	1	10	—
254. Jacob fill d'en Astruch sartre	1	8	—
255. Magaluff ben Hayn	1	6	8
256. Abram fill d'en Salamó ben Hannon	1	5	4
257. Boga Salvadell	1	5	—
258. Juceff frare d'en Sadia fill d'en Aron Feznatí	1	5	—
259. Vidal Caracosa	1	5	—
260. Issach fill d'en Mossé Dolset	1	5	—
261. Haron fill d'en Maymon ben Atde	1	5	—
262. Ambroix Salamó Zunana	1	5	—
263. Juceff ben Mandil	1	5	—
264. Sataddar, muller que fo d'en ben Brahon	1	5	—
265. Abraffim Passarell	1	3	4
266. Rubén Profet, (a Inca)	1	1	—

	<i>Deutors</i>	<i>ll</i>	<i>sol.</i>	<i>dnr.</i>
267.	Abram fill d'en Juceff de Montblanch	1	—	—
268.	Astruch fill d'en Juceff Gavet	1	—	—
269.	Juceff Sadia fill d'en Zeguendo	1	—	—
270.	Ambroix Darssan	1	—	—
271.	Magaluff fill d'en David ben Farach	1	—	—
272.	Astruch fill d'en Magaluff Tauhell	1	—	—
273.	Pinhàs fill d'en Lahudà de Cochliure	1	—	—
274.	Issach Algezirí	1	—	—
275.	Issach Maymon ben Hanín	1	—	—
276.	Lahudà Magaluff ben Semeja	1	—	—
277.	Samuel Issach Cohén Trani	1	—	—
278.	Juceff Jacob Auhat	1	—	—
279.	La muller que fo d'en Abram Nascí	1	—	—
280.	Samuel ben Faraig	1	—	—
281.	Samuel Huixqui de Manorca, (a Menorca)	1	—	—
282.	Dahut Bohismeren	—	18	—
283.	Mossé fill d'en Benvenist, genre d'en Vidal Cohén	—	17	6
284.	Salamó fill d'en Mossé Cohén, (a Felanitx)	—	16	8
285.	Tauhell, germà d'en ben Atlon	—	15	—
286.	Issach Abram de Caldes	—	14	—
287.	Bonet Astruch de Sentiberi	—	13	4
288.	Abram fill d'en Hayon Maretlí	—	10	—
289.	Jacob fill d'en Moxí Darssan	—	6	8

El total dels deutes dels jueus de Mallorca puja a 17.308 lliures, un sou i 7 diners. Descomptant el deute atribuït als secretaris, que és general, la suma dels deutes individuals s'eleva a 13.408 lliures, un sou i 11 diners. La mitjana dels 289 deutes individuals se situa, doncs, entre 46 i 47 lliures; d'on resulta que 244 deutors, el 84%, estan per sota de la mitjana dels deutes individuals.

La desproporció entre les quantitats degudes és enorme: els set primers deutors acaparen la meitat de tot el deute, i el principal deutor del fisc, Abraham ben Jucef ben Lembo (núm. 1), deu tant com els dos-cents deu deutors darrers plegats.

Es mencionen algunes viudes, hereus o tutors d'individus que havien estat condemnats l'any 1333 (núm. 73, 87, 88, 98, 108 i 189), un o dos casos d'economia conjunta entre pare i fill (núm. 64 i 115), i, curiosament, una dona casada que deu per ella mateixa, independentment del seu marit (núm. 218).

Hi ha alguns noms idèntics (núm. 22 i 72; 24 i 213; 32 i 195; 46 i 214; 55 i 224; 79 i 199; 90 i 269; 108 i 209), alguns dels quals podrien ser realment la mateixa persona i tractar-se de jueus rics que s'havien subrogat en el deute d'algun consanguini. Els casos de deutors plurals

(núm. 47, 78 i 210) es poden explicar, segurament, com a avaladors solidaris d'algun insolvent.

La llista, com es pot veure, és molt avara a precisar condicions socials. Explícits, només hi ha tres metges (núm. 129, 138 i 201), dos corredors (núm. 70 i 139), un tender (núm. 140) i un sastre (núm. 217). Dels altres no s'indica l'ofici, si és que en tenien.

Les quantitats no orienten gens per fixar els enllaços familiars. Sobre el "ben Lembo", per exemple, trobem que Abraham ben Jucef ben Lembo deu 1.441 lliures (núm. 1); un Salomó "fill d'en Beylembo" deu 622 lliures (núm. 6), però Abraham fill d'en Salamó ben Lembo deu cinc lliures tan solament (núm. 172). A part, el mateix Abraham fill d'en Jucef ben Lembo, juntament amb Abraham Alatzarach, deu tres lliures, potser com a fiador d'algun insolvent (núm. 210).

Sobre els "Malaquí", igual. Abraham Malaquí deu 852 lliures (núm. 3); Salamó Malaquí (que sabem que era fill seu) deu 704 lliures (núm. 4); Samuel Malaquí (un altre fill) deu 407 lliures (núm. 9); però Abrafim fill d'en Salamó Malaquí deu tan sols 54 lliures (núm. 41), i un tal Maymon Malaquí 8 lliures (núm. 139). Ni vénen seguits a la llista original de 1339, ni estaven al mateix foli del llibre de la condemnaació de 1333.

I els del conegut cognom Sesportes, el mateix: David Sesportes deu 252 lliures (núm. 10), però Astruch fill d'en Jucef Sesportes només 13 (núm. 107), i Mossé fill d'en Vidal Sesportes, onze (núm. 119).

Una de les poques coses que la llista permet establir sense biaixos intencionats és l'onomàstica. Acabarem, doncs, destacant algunes dades sobre els noms dels jueus mallorquins que ens procura la llista fiscal, en iniciar-se el segon terç del segle XIV.

L'estructura onomàstica que apareix amb més freqüència, fins a 155 casos, és la binària simple, "N.N:", com ara *Abrafim Malaquí, Jucef Acrix* etc. És el resultat de la juxtaposició del prenom i de l'apel·latiu, el qual sol ésser un cognom familiar. En alguns pocs casos, però, fa la impressió que el segon nom és el patronímic, com ara *Issach Abram* (= Issach [fill d'] Abraham), *Samuel Effrahim* (= Samuel [fill d'] Efraïm) etc., o sabem que certament ho és, com *Bonet Boffill*.

Pel que fa a la freqüència, a continuació apareixen 94 casos d'estructura "N. fill d'en N.N.". És, segons els indicis, una manera particular de designar que prengueren els confeccionadors de la llista fiscal. Cal suposar que l'individu que ací apareix, per exemple, com *Abrafim fill d'en Sussén Sabbay*, a l'hora d'atorgar un document notarial ordinari, seria designat com *Abraffim Sabbay*. Podria ser que alguna vegada tal estructura respongui a la necessitat de distingir, a través de la filiació, diversos individus a qui correspondria comunament la designació binària *Abraffim Sabbay*; però no sembla possible afirmar-ho de tots els

casos, i, d'altra banda, la solució més habitual de tal ambigüitat és l'estructura ternària.

Vénen després 65 casos d'estructura "N. ben N.", reduïble, igualment, a una estructura binària. Té una procedència semítica, arabitzant, segurament, i la síl·laba *ben*, a la gran majoria dels casos, ja no significa "fill" sinó que serveix per introduir un autèntic apel·latiu familiar, com *Mossé ben Hietde*, *Jacob ben Aynús*, etc., on *Hietde* y *Aynús* funcionen com apel·latius familiars.

Finalment, les estructures ternàries "N.N.N." i "N.N. ben N", apareixen 36 i 18 vegades, respectivament. Gairebé en tots els casos es veu que el segon nom és el patronímic, i en ells sí que podem suposar que la seva introducció servia per distingir individus que amb la sola adjunció del cognom podrien confondre's, com *David Abram Tauhell*, *Samuel Abram Auhat*, *Mossé Sadia ben Zemmar*, *Jucef Sadia ben Zeguendo*, etc.

Hi ha encara algunes altres estructures ternàries, com "N. ben N.N.", "N.N. fill d'en N." i "N. ben N. ben N.", irrellevants, però difícils d'explicar; i encara més l'estructura quaternària "N.N.N.N.". D'aquesta darre-ra hi ha un sol exemple, al núm. 277, on, com era previsible, un dels elements és *Cohén*.

Pel que fa als prenom, la llista ens en procura 344, bastants més que les simples unitats fiscals perquè n'hi ha de mencionats indirectament a continuació de les expressions "fill d'en", "muller d'en", etc. L'ordre de freqüència i la seva proporció, expressada en unitats per milenar i amb un decimal, són les següents (les xifres absolutes van entre parèntesis):

Abraham	136.6 (47)	Amor	5.8 (2)
Jucef	107.5 (37)	Benvenist	5.8 (2)
Mossé	93.0 (32)	Boga	5.8 (2)
Salomó	78.4 (27)	Bonanasch	5.8 (2)
Issach	72.6 (25)	Bonet	5.8 (2)
Samuel	49.5 (17)	Bonjuha	5.8 (2)
Jacob	46.5 (16)	Faraig	5.8 (2)
Astruch	40.7 (14)	Jahià	5.8 (2)
Maymon	37.8 (13)	Mahir	5.8 (2)
David	29.1 (10)	Natan	5.8 (2)
Magaluf	29.1 (10)	Pinhàs	5.8 (2)
Jafudà	26.1 (9)	Saltell	5.8 (2)
Vidal	26.1 (9)	Santó	5.8 (2)
Sussén	23.2 (8)	Bofill	2.9 (1)
Aron	20.4 (7)	Bonastruch	2.9 (1)
Hayon	17.4 (6)	Bondia	2.9 (1)
Sadia	11.6 (4)	Bonjach	2.9 (1)
Ambroix	8.7 (3)	Daniel	2.9 (1)
Mandil	8.7 (3)	Duran	2.9 (1)

Gentol	2.9 (1)	Rafael	2.9 (1)
Gracià	2.9 (1)	Rubén	2.9 (1)
Halifà	2.9 (1)	Sahul	2.9 (1)
Haym	2.9 (1)	Sayt	2.9 (1)
Macip	2.9 (1)	Senyoret	2.9 (1)
Mahabub	2.9 (1)	Sussó	2.9 (1)
Marzoch	2.9 (1)	Vives	2.9 (1)
		Zaquerí	2.9 (1)
Total:		(53)	1000.0 (344)

53 prenomes masculins, doncs, es reparteixen entre 344 individus, molt desigualment: nou prenomes acaparen les dues terceres parts del col·lectiu masculí de l'aljama de Mallorca, i l'altra tercera part es reparteix entre 44 prenomes. Una tal desigualtat ja ha estat observada, tant a Mallorca com a d'altres països de la Corona d'Aragó.³⁹

Una altra dada que ja sabíem, també, és l'elevada freqüència de prenomes procedents de la cultura àrab, o almenys absents entre els jueus romanitzats: *Magaluf*, *Sussén*, *Hayon*, *Sadia*, *Ambroix*, *Mandil*, *Amor*, *Faraig*, *Jahià*, *Halifà*, *Mahabub*, *Marzoch*, *Sayt* i *Sussó*; els quals, sumats a les variants *Abrafim* (9), *Moxí* (4), *Dahut* (1), *Salema* (1) i *Soleymen* (1), eleven a 63 els individus amb prenomes arabitzats; mentre que els jueus amb prenomes clarament romanitzats o exclusius dels jueus d'àrees originàriament romàniques: *Astruch*, *Vidal*, *Benvenist*, *Bonanasch*, *Bonet*, *Bonjuha*, *Saltell*, *Bonfill*, *Bonastruch*, *Bondia*, *Bonjach*, *Duran*, *Gracià*, *Macip*, *Senyoret* i *Vives*, pugen a 42.

Són absents prenomes tan coneguts en altres àrees geogràfiques, o a Mallorca en altres èpoques, com *Caravida*, *Bonafós*, *Biona*, *Lleó*, *Mardofay*, *Perfet*, *Cresques*, *Hasday*, *Lobell*, *Nacim*, *Adret*, *Dolç*, *Zarch*, *Benet* etc., si bé alguns apareixen ací com a patronímics.

Una dada que no esperàvem trobar tan clara i contundent és el lleisme de la parla catalana pròpia de Mallorca, constant en els prenomes *Jahià* i *Jafudà*, escrits sempre *Lahià* i *Lahudà*. I una dada també sorprenent són els prenomes singulars: un únic *Rafael*, un únic *Daniel*, un únic *Sahul*, un únic *Zaquerí*, etc.

Els prenomes femenins, com sempre, apareixen tan escassament a la documentació i en aquesta llista fiscal, que no donen peu a observar-hi cap regla, si no és, com ja ha estat remarcat en altres llocs, que l'onomàstica femenina és molt més rica i variada que la masculina: quinze jueves es reparteixen onze prenomes. Són els prenomes següents: *Mariam* (núm. 65, 188, 191), *Nuna* (núm. 25, 238), *Regina* (núm. 128, 189), *Astruga* (núm. 147), *Atnes* (núm. 30), *Bonadona* (núm. 86), *Carima* (núm. 74), *Sacuta* (núm. 108), *Sataddar* (núm. 264), *Xernida* (núm. 88) i *Zaharon* (núm. 145).

NOTES

1. Arxiu del Regne de Mallorca, Reial Patrimoni, vol. 3387, fol. 33r-45v.
2. Foren publicats per FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS, *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo*, "Boletín de la Real Academia de la Historia" 36, Madrid 1900, pàgs. 15ss. Són, en concret, els documents núm. 48-51, 53 i 57.
3. Una fugissera menció a A. LIONEL ISAACS, *Els jueus de Mallorca*, Mallorca 1986, pàg. 68. Una altra al·lusió a J.N. HILLGARTH; B. NARKISS, *A list of Hebrew books (1330) and a contract to illuminate manuscripts (1335) from Majorca*, "Revue des Etudes Juives" 120, París 1961, pàgs. 297-320. En parla més llargament ANTONIO PONS, *Los judíos del Reino de Mallorca durante los siglos XIII y XIV*, Palma de Mallorca 1984, vol. II, pàgs. 47-51 i en altres indrets. No convertint els anys de l'Encarnació, Pons es fa molts embulls en la cronologia.
4. La sentència i les seves circumstàncies han estat explicades per GABRIEL LLOMPART; JAUME RIERA I SANS, *La "Historia de Sancta Fide Catholica" de Benet Espanyol (1548). La primera història dels jueus de la Ciutat de Mallorca*, "Fontes Rerum Balearium" 3, Palma de Mallorca 1979-1980, pàgs. 141-195.
5. Fita-Llabrés, *op. cit.*, pàgs. 191-194, núm. 41.
6. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàgs. 47, 52 i 104.
7. MARIA TERESA FERRER I MALLOL, *Les aljames sarraïnes de la governació d'Oriola en el segle XIV*, Barcelona 1988, pàgs. 130-133: "El cabeçatge".
8. "Calls" 2, Tàrrrega 1987, pàg. 39. L'explicació no és del tot congruent, i no s'acaben d'entendre les explicacions que, sempre a partir de Vidal, en donen Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 133-134, i FRITZ (YITZHAK) BAER, *Historia de los judíos en la Corona de Aragón (s. XIII y XIV)*, Saragossa 1985, pàg. 32.
9. Resumint confusament, com tantes vegades en els seus llibres, un document de què no dona referència, Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 49, fa consistir el cabeçatge en el sou per lliura de béns, sense parlar dels 20 sous per persona.
10. Fita-Llabrés, *op. cit.*, pàgs. 203-206, doc. 48-50.
11. La notícia prové de Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 50. Les quantitats de la multa són tan elevades que bé podem acceptar la dada. La condemna sobre els béns comuns de l'aljama devia ser carregada sobre els secretaris, que hem col·locat al principi de la nostra llista.
12. El privilegi o gràcia fou publicat per Fita-Llabrés, *op. cit.*, pàgs. 203-204, núm. 48, mal interpretat per Pons, *op. cit.*, vol. II, pàgs. 47-48. Una altra gràcia que els secretaris obtingueren fou la de no haver de pagar, durant set anys, el (nou) impost del cabeçatge: Fita-Llabrés, *op. cit.*, pàgs. 204-205, núm. 49, citat per Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 49. De fet, el deute no quedaria liquidat fins al 23 de juny de 1343, quan Pere el Cerimoniós condonà als jueus el que encara devien a l'ex-rei Jaume de Mallorca "pretextu condempnacionis et cabeçagii": Fita-Llabrés, *op. cit.*, núm. 53; Pons, *op. cit.*, vol. II, doc. 100. El tribut anual tornà a les 165 lliures que tenia des d'abans de la condemna de 1315: Pons, *op. cit.*, vol. II, doc. 77.
13. Pons, *op. cit.*, vol. II, doc. 91.
14. El menciona Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 85, afegint que a través d'aquest llibre es veu que "la población judía de la ciudad, en 1339, contaba el número de doscientos cincuenta y ocho individuos". L'apreciació és totalment inexacta, com veurem de seguida, però fou acceptada per Hillgarth-Narkiss, *op. cit.*, pàg. 299.
15. Al final de cada partida, la llista de 1339 indica el foli del llibre de la condemna on estava consignada la multa inicial particular del subjecte impositiu i les seves

pagues parcials. A través d'aquestes referències als folis, es pot fer un lleu retrat-robot del llibre de la condemnaió. Tenia almenys 96 folis. El màxim de referències a un foli, concretament el 42, són vuit, i hi ha set referències als folis 39, 44 i 47. En canvi, no hi ha cap referència als folis 3, 4, 57, 64, 68 a 75, 78, 79, 81, 88 i 93, que no devien estar tots en blanc. Suposant que els folis del llibre de la condemnaió continguessin una mitjana de cinc partides, els subjectes impositius de l'aljama de Mallorca multats l'any 1333 podien elevar-se a 480, reduïts a 289 en arribar l'any 1339. Entre 1333 i 1339 foren cancel·lats molts deutes, per causes diverses, com veurem més endavant.

16. Fita-Llabrés, *op. cit.*, pàgs. 203-204, núm. 48.
17. Pons, *op. cit.*, vol. II, doc. 51, abans publicat a la "Revue des Etudes Juives" 4, París 1882, pàgs. 42-51, i reproduïda al "Boletín de la Real Academia de la Historia" 36, Madrid 1900, pàgs. 239-254.
18. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 170.
19. Dos individus són computats dins la ciutat de Mallorca però designats com a procedents de fora: Abraham Lahudà Alatzarach, de Porreres (núm. 18), i Benvenist Jucef, de Menorca (núm. 159). A Menorca se n'hi situen cinc, però a Porreres cap.
20. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 112-113.
21. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 137 i 154.
22. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàgs. 98-99.
23. Arxiu del Regne de Mallorca, Reial Patrimoni, volum 2038, fol. 27r-v, i volum 2039, fol. 24r-v.
24. Hillgarth-Narkiss, *op. cit.*, pàgs. 302, 306 i 316.
25. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 137-138.
26. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 154.
27. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 19.
28. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 19. Com a mercader, l'any 1333, està documentat per CHARLES-EMMANUEL DUFOURCO, *L'Espagne catalane et le Maghrib aux XIIIe et XIVe siècles*, París 1966, pàg. 600.
29. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 19 i 211; vol. II, pàgs. 103, 275 i 291.
30. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàgs. 18 i 136; vol. II, pàg. 40. Fou marmessor de Rafael Dayan, mort l'any 1330, i tutor dels seus fills: Hillgarth-Narkiss, *op. cit.*, pàgs. 302 i 307.
31. Pons, *op. cit.*, vol. II, doc. 92.
32. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 61.
33. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàgs. 48-49.
34. Pons, *op. cit.*, vol. I, pàg. 61.
35. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 50.
36. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 50.
37. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 103-104.
38. Pons, *op. cit.*, vol. II, pàg. 51.
39. JAUME RIERA I SANS, *Antroponímia jueva mallorquina (Segles XIII-XV)*, "Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior" 10, Barcelona 1982, pàgs. 58-65.